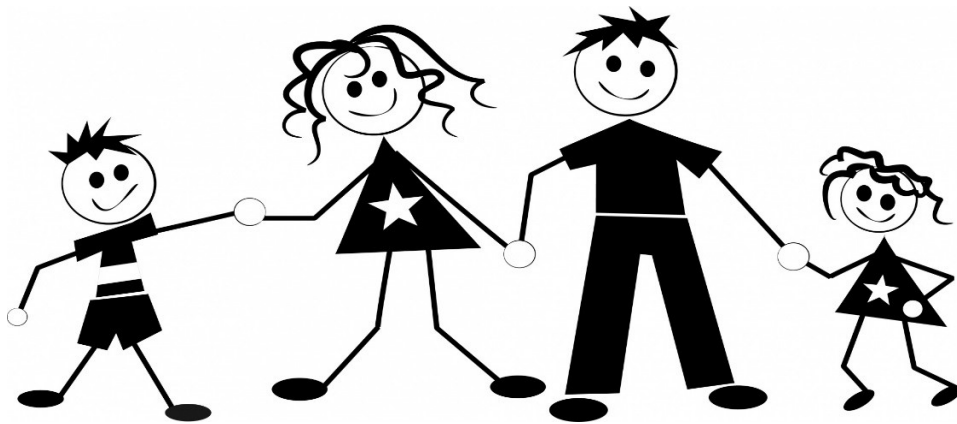

MERIJÄRVI

Pieni ja pirteä

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2019-2023

1. JOHDANTO

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatiminen perustuu 1.1.2008 voimaan tulleen Lastensuojelulain (417/2007) 12 pykälään, jossa kunnat veloitetaan laatimaan suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi.

Lain mukaan kunnanvaltuusto hyväksyy suunnitelman sekä seuraa ja arvioi sen toteuttamista vähintään kerran valtuustokauden aikana. Valtuuston tulee ottaa suunnitelman toteuttaminen huomioon kunkin vuoden talous- ja toimintasuunnitelmassa. Suunnitelman voi laatia kuntakohtaisesti tai useampi kunta yhdessä.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä kunnassa. Kunnan luottamushenkilöt saavat kokonaisvaltaisen käsityksen lasten, nuorten ja lapsiperheiden kasvuoloista sekä resursseista, joita tarvitaan heidän hyvinvointinsa turvaamiseksi. Suunnitelman on tarkoitus ohjata konkreettisesti kunnan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi- ja lastensuojelupolitiikkaa.

Suunnitelma sisältää tietoja

- * lasten ja nuorten kasvuoloista
- * lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
- * lastensuojelun tarpeesta kunnassa
- * lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta palvelujärjestelmästä
- * yhteistyön järjestämisestä eri toimijoiden välillä

Suunnitelman sisältö on laaja-alainen ja koskee lapsen ja nuoren kasvuoloja, niiden epäkohtien ehkäisemistä, vanhemmuuden tukea sekä lasten ja nuorten palveluja ja sisältää myös lastensuojelulain mukaisen lastensuojelusuunnitelman.

Erilaiset lait ja asetukset kuten hallitusohjelma, perusopetuslaki, varhaiskasvatuslaki, terveydenhuoltolaki, lastensuojelulaki sekä nuoris-, liikunta- ja kulttuurilaki määrittelevät lasten- ja nuorten hyvinvointiin liittyviä asioita.

Terveydenhuoltolain (2011) yhtenä painopisteenä on terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, joka tulossa olevan sote-uudistuksen ja valtakunnallisen lapsiperheiden muutosohjelman mukaan on jatkossa kuntien vastuualueita yhteistyössä maakunnallisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa. Laki velvoittaa kuntia varaamaan riittävät resurssit ennaltaehkäisyyn sekä erityisen tuen ja tutkimuksen tarpeen varhaiseen tunnistamiseen.

Neuvolatoimintaa, suun terveydenhoitoa ja koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoa koskeva Valtioneuvoston asetus määrittelee tarkasti palvelujen sisältöä, niihin varattavia resursseja ja tehtävien terveystarkastusten ajankohtia.

Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistuksen ensimmäisen vaiheen lakimuutokset tulivat voimaan 1.8.2015. Lasten päivähoidosta annetun lain nimi muuttui varhaiskasvatustaiksi, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen ja korostetaan lapsen etua toiminnan järjestämisessä. Lakiin on kirjattu varhaiskasvatuksen tavoitteet ja erityisesti siinä painotetaan lasten sekä huoltajien osallisuutta ja vaikuttamista.

Laissa edellytetään, että varhaiskasvatuksessa toimitaan yhdessä lapsen sekä vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi, tuetaan lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä, kehitetään lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistetään lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjataan eettisesti vastuulliseen ja kestäväan toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetushallitus on laatinut normiohjaavat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joiden pohjalta laaditaan paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat palveluntuottaja-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisesti. Päiväkodissa ja perhepäivähoidossa jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat oli kunnissa otettava käyttöön 1.8.2017 alkaen.

Perusopetuslain (26a§) mukaan lapsen on osallistuttava ennen oppivelvollisuuden alkua vuoden kestäväan esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Esiopetus toteutetaan esiopetussuunnitelman perusteiden ja sen mukaan laaditun seudullisen esiopetussuunnitelman pohjalta. Perusopetuksessa on opetussuunnitelmauudistus menossa. Lukiokoulutuksessa sähköisten ylioppilaskokeiden käyttö laajenee.

Nuorisolaki uudistui vuoden 2017 aikana. Tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä sekä lisätä nuorten osallisuutta, vaikutusmahdollisuuksia ja yhdenvertaisuutta. Nuorisolain mukaan kunnassa tulee olla nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, joka kattaa nuorten kannalta keskeisimmät toimijat; opetus-, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimi sekä työ- ja poliisi- ja puolustushallinnon edustajat. Nuorisolaissa säädetään edelleen myös etsivästä nuorisotyöstä. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva alle 29-vuotias nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja muuta elämänhallintaa sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille.

Esi- ja perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelmien taustalla on oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), jonka myötä Opetushallitus on tehnyt muutoksia esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin oppilashuoltoa koskevan luvun osalta. Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määrättiin

myös koulu-/yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman tekemisestä, jotka on kunnissa tehty peruskoulujen yhteisenä oppilashuoltosuunnitelmana ja/tai esiopetuksen yhteisenä oppilashuoltosuunnitelmana.

Oppilashuoltolain muutokset tulivat voimaan 1.8.2014. Oppilashuolto jakautuu yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Yhteisöllistä oppilashuoltoa kehittää koulu- tai kuntakohtainen oppilashuoltoryhmä. Yksilökohtaista oppilashuoltoa varten muodostetaan tapauskohtainen asiantuntijaryhmä, joka käsittelee yksittäisen oppilaan tilannetta. Opiskelijahuollon yleisestä suunnittelusta ja kehittämisestä vastaavat kuntien monialaiset työryhmät.

Esi – ja perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelmissa kuvataan oppilashuollon kokonaistarve ja oppilashuoltopalvelut. Suunnitelmassa kuvataan myös yhteisöllisen oppilashuollon ja yksilökohtaisen oppilashuollon käytänteet.

1.8.2014 voimaantulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:n mukaan Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava opiskeluhuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet, arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta, toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhuoltoa ja opiskelijoiden varhaista tukea sekä tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhuollon laadunarvioinnista.

Aiempi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Merijärvelle oli vuosille 2012-2016. Suunnitelma laadittiin tuolloin yhteistyössä Oulaisten kaupungin ja Kalajoen kaupungin kanssa. Suunnitelman päivittäminen on jäänyt, odotellessa uuden soten voimaantuloa. Koska ajankohta sote- ja maakuntauudistuksessa on vielä avoin, päätettiin suunnitelma laatia ja päivittää. Päivityksen tekoon ovat osallistuneet: Kalajoki-Merijärvi yhteistoiminta-alueen lasten ja perheiden palvelujen osalta Kirsti Rahkola, Merijärven sivistysjohtaja Jari Ylikulju, terveydenhoitaja Maila Rasmus, oppilaanohjaaja Antti Nikula, erityisopettaja Päivi Ylikulju, erityisopettaja Sinikka Autio ja kuraattori Maria Peltokoski.

2. MERIJÄRVI

Kuntalain mukaan jokaisessa kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista.

Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon:

- 1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen;
- 2) palvelujen järjestäminen ja tuottaminen;
- 3) kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet;
- 4) omistajapolitiikka;
- 5) henkilöstöpolitiikka;

- 6) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet;
- 7) elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.

Merijärven kunnan toiminta-ajatuksen mukaan ”Merijärven kunta järjestää kuntalaisten tarvitsemat kunnalliset palvelut tukeutuen yhteistyöhön naapurikuntien kanssa. Kunta edistää yritystoiminnan edellytyksiä noudattaen kestävän kehityksen periaatetta.”

Merijärven kunnan arvopohjan muodostaa turvallisuus, yritteliäisyys, rehellisyys, yhteisöllisyys ja suvaitsevaisuus.

Vision mukaan ”Merijärven kunta on toiminnallinen ja tehokas itsenäinen kunta, joka on kuitenkin valmis reagoimaan nopeasti, mikäli alueella on tulossa hallinnollisia muutoksia. Kunnalla on laaja yhteistyöverkosto ja vireä elinkeinoelämä. Kunnan asukkaat huolehtivat vastuullisesti yhteisöstä ja ympäristöstä.”

Kunnan strategian mukaan sosiaali- ja terveyspalveluissa huomioidaan mm. ennalta ehkäisevä ja terveyttä edistävän toimintatavan luominen, kuntalaiset ottavat enemmän vastuuta omasta ja läheisten hyvinvoinnista sekä kuntalaiset saavat apua kaikissa elämänvaiheissa. Esi- ja perusopetuksessa tavoitteena on kasvattaa hyvän yleissivistyksen omaavia, tulevaisuuden haasteisiin pystyviä sekä jatkuvaan itsensä kehittämiseen valmiita yksilöitä ja yhteiskunnan jäseniä moniammatillisen yhteistyön avulla.

2.1. Lasten ja nuorten ja perheiden hyvinvoinnin nykytila

Väestö

Merijärvellä väestö on vähentynyt vuoden 2016 asukkaista. Vuonna 2016 asukkaita oli 1131 ja vuonna 2017 asukkaita oli 1119 sekä vuonna 2018 yhteensä 1104. Syntyvyys näyttäisi pysyvän noin 20 lapsen vuosivauhdissa. Vuonna 2017 Merijärvelle syntyi 18 vauvaa ja edellisenä vuonna neljä vähemmän.

Koulutus

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan tehtävä on huolehtia siitä, että varhaiskasvatusta on saatavissa perheiden tarpeen mukaan. Tarvittaessa varhaiskasvatusta järjestetään myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Laissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen vähintään 20h/viikko ja korostetaan lapsen etua toiminnan järjestämisessä. Varhaiskasvatustoiminnan tavoitteet on säädetty laissa. Varhaiskasvatussuunnitelma uudistuu ja siitä on laadittava paikallinen versio, joka on otettu käyttöön 1.8.2017.

Merijärvellä yhteiskunnan järjestämää, valvomaan ja tukemaan julkista varhaiskasvatustoimintaa toteutetaan kunnallisissa ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Lisäksi 1.8.2020 alkaen otetaan käyttöön Merijärven ensimmäinen päiväkotitoiminta.

Perheille on voitu järjestää varhaiskasvatuspaikka pääsääntöisesti heidän toivomastaan päivähoitomuodosta. Varhaiskasvatukseen haasteita tuottavat perheiden vaativat elämäntilanteet; työttömyys, lomautukset, masennus, vanhempien keinottomuus ja osaaminen oman lapsen ohjauksessa.

Lapsella voi jossakin elämänvaiheessa olla tarvetta tehostettuun tai erityiseen tukeen. Tasapainoisen kehityksen turvaamiseksi tukitoimet aloitetaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

	2016	2017	2018
kaikki kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen osallistuneet 0-6 v % ikäluokasta	22,2	27,5	35

Perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunnan tehtävä on järjestää sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille maksutonta perusopetusta. Merijärven kunnan peruskoulussa tarjotaan opetussuunnitelman mukaista opetusta luokille 1–9.

Ennusteen mukaan kokonaisoppilasmäärä pysyy lähes samana suunnitelmavuosina. Alakoulun oppilasmäärä nousee. Muutoksella ei ole vaikutusta palveluverkkoon.

oppilasmäärä	syksy 2016	s. 2017	s. 2018	s. 2019	s. 2020	s.2021
esiopetus	13	22	16	23	18	26
luokat 1-9	151	148	144	142	155	148

Lukio ja muut opinnot

Merijärvellä ei ole omaa lukiota mutta opiskelijat voivat hakeutua lukioon joko Pyhäjoelle, Kalajoelle tai Oulaisiin.

Samoin ammatillisiin toisen asteen opintoihin tulee hakeutua muille paikkakunnille, joista lähimmät ovat Kalajoella, Oulaisissa, Ylivieskassa ja Raahessa.

Perheet

Merijärvellä perheiden ja lapsiperheiden määrä on hieman pienentynyt. Tämä kertoo lähinnä siitä, että perheiden täysi-ikäistyvien lasten ikäluokat ovat suurempia kuin uudet syntyvät ikäluokat. Lapsiperheitä on 40,6 % väestöstä ja perheitä yhteensä 266. Yhden vanhemman perheitä lapsiperheiden määrästä on 17,6 %. (Sotkanet 31.12.2017)

Kulttuuri ja vapaa-aika ja nuorisotyö

Vapaa-aikatoimen tehtävä on tuottaa kuntalaisille hyvinvointia tukevia palveluita sekä mahdollistaa omatoimista harrastamista. Tarkoituksensa toteuttamiseksi vapaa-aikatoimi tarjoaa vuokralle tiloja ja välineitä sekä järjestää erilaisia tapahtumia.

Vapaa-aikatoimeen kuuluvat nuorisotoimi, liikuntatoimi sekä kulttuuritoimi.

Merijärven nuorisotoimen tehtävänä on tukea nuorten tervettä kasvua ja kehitystä. Kaikki nuorisotoimen tapahtumat ja toiminnot ovat päihteettömiä. Nuorten hyvinvointia tuetaan kasvatuksellisen ohjauksen ja neuvonnan avulla. Nuorisotoimi tekee tiivistä yhteistyötä Koivupuhdon koulun ja muiden kunnan toimijoiden paikallisten yhdistysten (mm.4H, MLL), yhteisöjen ja yritysten kanssa

Liikuntatoimen tehtävänä on tarjota mahdollisuus kuntalaisten omatoimiseen liikkumiseen ja kannustaa liikuntaharrastusten pariin. Kilpukan liikuntahallilla toimii liikuntaryhmiä viikoittain pari- kolmekymmentä.

Kulttuuritoimen tehtävä on tarjota kuntalaisille kulttuurielämyksiä sekä kannustaa kulttuuriharrastusten pariin.

Työllisyys

Nuorisotyöttömyys on pienentynyt Merijärvellä Vuonna 2016 nuorisotyöttömiä oli 10,1 % 18-24 vuotiaasta työvoimasta. Vuoden 2017 vastaava luku oli 10,2 ja vuonna 2018 yhteensä 7,6 %. Niin Jelppi-verkko kuin kuntouttavan työtoiminnan tavoitteet tekevät arvokasta työtä nuorten eteen ja ohjaavat näitä elämässä eteenpäin.

Toimeentulo/asuminen

Merijärvellä ei Sotkanetin tilastojen mukaan asunnottomuutta ilmene. Asuntokuntia oli vuonna 2017 yhteensä 432.

Toimeentulotukea vuoden 2016 aikana sai Merijärvellä 24 kotitaloutta, vuoden 2017 alusta toimeentulotuki siirtyi Kelan hoidettavaksi. Lapsiperheistä toimeentulotukea sai 9,3 %.

Muita havaintoja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilasta

Lapsiperheen arjen sujuminen ja siinä tarvittava tuki ovat lähtökohta kaikissa lasten ja perheiden palveluissa Merijärvellä. Lapsen hyvän kasvun ja kehityksen tukeminen tapahtuu kotona, päivähoitossa, koulussa ja vapaa-ajan parissa. Tämän varmistamiseksi kaikkiin palveluihin ja lasten kehitysympäristöihin on vakioitu lapsen toimivaa arkea tukeva kaksiportainen Lapset puheeksi- toimintarakenne (Lp). Merijärvellä on käytössä Lapset puheeksi – työmenetelmä, jonka päämääränä on tukea lapsen hyvää kehitystä ja ehkäistä yli sukupolvien siirtyviä ongelmia. Työmenetelmän avulla pyritään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tunnistamaan lasten ja perheiden avun ja tuen tarpeet ja vastaamaan niihin siten, että palvelut tarjotaan perheiden arkeen ja lasten normaaleihin kasvu- ja kehitysympäristöihin, kuten kotiin, kouluun ja päivähoitoon.

3. LASTENSUOJELUSUUNNITELMA

Merijärven sosiaali- ja terveystyöpalvelut tuottaa isäntäkuntamallin perusteella Kalajoen kaupunki. Merijärven kuntalaiset saavat samat sosiaali- ja terveystyöpalvelut kuin Kalajoen kaupunginkin asukkaat.

3.1 Ennalta ehkäisevät ja varhaisen tuen lapsiperhepalvelut

Merijärvellä ehkäiseviä lapsiperheiden sosiaalipalveluja ovat lapsiperheiden kotipalvelu ja varhaisen tuen perhetyö, johon tilastollisesti lasketaan mukaan myös sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö. Vaikka sekä kotipalvelua että perhetyötä annetaan sosiaalityöntekijän myöntämänä sosiaalityön ja lastensuojelun asiakkaille, niitä on mahdollista saada ilman sosiaalityön päätöstä silloin, kun niille asetetut kriteerit täyttyvät, ottamalla yhteyttä perhepalveluihin tai neuvolaan. Tarjotun tuen oikea-aikaisuutta pyritään varmistamaan myös ns. vauvakäyntien avulla: perhetyöntekijä osallistuu terveydenhoitajan työparina ensimmäiselle käynnille ja voi tarjota 2 jatkokäyntiä ilman asiakkuuden syntyä.

Kunnan oppilashuoltoon kuuluu terveydenhoitaja, kuraattori ja koulupsykologi. He ovat keskeinen osa oppilashuoltoa ja tekevät monialaista yhteistyötä sekä koulujen henkilökunnan, kuntien varhaiskasvatuksen ja nuorisotoimen että sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Suurin osa työstä on yksilötyöskentelyä oppilaiden ja heidän perheidensä kanssa, mutta tuen oikea-aikaisuuden ja oikean palvelun löytämiseksi tarvitaan koko oppilashuollon ja muiden lapsiperhetoimijoiden työpanosta. Merijärven oppilashuoltosuunnitelma:

<https://peda.net/merijarvi/ops-2016-luonnos/mpo/liitteet/l10l/o3:file/download/f251f6139e82afd2737c120a09e672dd33e94f1a/Oppilashuoltosuunnitelma.pdf>

Perheneuvolan tehtävänä on tukea ja edistää lasten ja nuorten myönteistä kehitystä järjestämällä ohjausta ja neuvontaa ja muuta asiantuntija-apua ihmissuhteisiin, perhe-elämään ja lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä sekä tutkimusta ja hoitoa

lasten kasvatukseen ja perhe-elämään liittyvissä ongelmissa. Perheneuvolan kautta voidaan järjestää lapsille ja nuorille myös ostopalveluina hankittavia erilaisia terapiamuotoja. Perheneuvolassa työskentelee psykologi, perhe- ja pariterapeutti sekä osa-aikainen sosiaalityöntekijä.

Terveysneuvontaan kuuluvat äitiys- ja lastenneuvolapalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhoito ovat pääasiallisesti ennalta ehkäisevää toimintaa, jonka sisältö ja tavoitteet on tarkasti määritelty Valtioneuvoston asetuksessa neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (2011). Neuvoloiden kautta järjestetään tarvittaessa aikoja puhe- ja toimintaterapiaan.

Seurakunnan lapsi- ja nuorisotyö järjestää Merijärvellä alle kouluikäisille perhekerhotoimintaa, perhekirkkoja, pyhäkoulutoimintaa ja synttäreitä. Kouluikäisille leirejä koulun loma-aikoina.

Myös järjestöt järjestävät toimintaa lapsiperheille, esim. 4H ja Merijärven Kestävä.

Lapsen, nuoren ja koko perheen hyvinvoinnin edistäminen, varhainen tuki ja puuttuminen sekä oikea-aikaiset palvelut eivät ole mahdollisia ilman monialaista yhteistyötä ja toimijoiden välistä kumppanuutta. Tulevassa, mahdollisessa sote-uudistuksessa perhe on keskiössä ja palvelut toteutetaan tarpeen mukaisesti perheen ja sen jäsenten elinpiireissä. Tähän päästään vain, jos yhteistyö hallinnollisesta rakennemuutoksesta huolimatta toimii kaikilla tasoilla.

Lapset puheeksi -keskustelun tavoitteena on tunnistaa lapsen hyvinvoinnin kannalta keskeiset tekijät ja pohtia sitä, kuinka niitä voidaan tarvittaessa tukea. Merijärvellä Lapset puheeksi -keskustelut on käytössä peruspalveluissa, kuten esimerkiksi äitiysneuvolassa, lastenneuvolassa, päivähoitossa ja kouluissa. Näiden keskusteluiden tarkoituksena on tuottaa vanhemmille ja perheille tietoa lasta suojaavista tekijöistä ja tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa avun ja tuen tarpeita. Keskustelua tarjotaan jokaiselle perheelle, osallistuminen keskusteluun on perheille aina vapaaehtoista.

Työntekijä keskustelee vanhempien kanssa lasten kehityksestä ja kehitysympäristöjen toimivuudesta lapsen arjessa. Työntekijä kertoo lapsia suojaavista tekijöistä ja pohtii yhdessä vanhempien kanssa, mitä konkreettista lapsen arjessa voi tehdä suojaavien tekijöiden vahvistamiseksi. Jos lapsi tai vanhempi tarvitsee perheen ulkopuolista tukea, on mahdollista järjestää Lapset puheeksi – neuvonpito (Np).

Lapset puheeksi -keskustelua seuraa tarvittaessa Lapset puheeksi –neuvonpito. Neuvonpito järjestetään aina, kun on tarve vahvistaa lasta suojaavia tekijöitä lapsen ja perheen sosiaalisen verkoston ja/tai eri julkisten tai kolmannen sektorin palvelujen avulla. Neuvonpito on toiminnallista verkostotyötä, jonka tavoitteena on saada aikaan perheen ja lapsen arjessa sellaisia konkreettisia tekoja, jotka tukevat lapsen

pärjäämistä. Neuvonpito on tapa, jolla yhteistyötä tehdään perheen ja mukana olevien toimijoiden kanssa.

Lisäksi toimitaan valtakunnallisen LAPE-hankkeen mukaisesti.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) 2016-2019 tavoitteina ovat nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, vaikuttavammat, kustannustehokkaammat ja paremmin yhteen sovitettut palvelut sekä toimintakulttuurin uudistaminen.

Lapsen etu ja vanhemmuuden tuki ensisijaisia

LAPE-muutosohjelmassa etusijalla ovat lapsen etu ja vanhemmuuden tuki. Peruspalveluja vahvistetaan ja siirretään painopistettä ehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen. Myös koulua ja varhaiskasvatusta kehitetään tukemaan lapsen hyvinvointia.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa ohjaavat periaatteet:

*Lapsen oikeudet ja lapsen etu
Voimavarojen vahvistaminen*

*Lapsi- ja perhelähtöisyys
Perheiden monimuotoisuus*

3.2 Lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu

Vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Heidän velvollisuutenaan on vastata lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Heillä on oikeus myös yksin määrätä siitä, miten lapsen kasvatusta ja huolenpito järjestetään. Lastensuojelulain korostetaan, että yhteiskunnan on pyrittävä tukemaan vanhempia tässä tehtävässä ja tarjottava perheelle tarpeellista apua riittävän varhain (2 §). Lapsi ja perhe on myös tarvittaessa ohjattava lastensuojelun piiriin.

Sosiaalihuoltolain mukaan (10 §) kaikilla kunnan viranomaisilla on velvollisuus pyrkiä tukemaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Kasvatuksen tukemisella tarkoitetaan laajasti ottaen kaikkia sellaisia eri viranomaisten yhteistyöhön perustuvia toimia, joilla pyritään kehittämään lapsiperheiden ja heidän välittömän arkiympäristönsä mahdollisuuksia edistää lasten suotuisaa kasvua ja kehitystä.

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu- ja elinympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Laissa määritellään lastensuojelu laajasti: lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvillä toimilla ehkäistään varsinaisen lastensuojelun tarvetta ja ehkäisevällä lastensuojelulla tarjotaan apua ja tukea riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai pahenemista. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on lapsen ja hänen perheensä erityinen tukeminen kunnan muiden palvelujen piirissä.

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota toteutetaan silloin kun lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaina. Asiakassuunnitelman laatiminen,

avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä sijaishuollon järjestäminen ja jälkihuolto ovat lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Kyse on lastensuojelutyöstä, jota tehdään lastensuojelun sosiaalityössä, kun on päätetty, että lapsi tai nuori on lastensuojelun asiakas.

Lastensuojelu- ja sosiaalihuoltolaeissa korostetaan lapsen osallisuutta. Lasten ja nuorten mielipiteiden kuuleminen ja heidän näkemystensä hyödyntäminen palvelujen kehittämisessä tulisi olla nykyistä paremmin läsnä sekä ehkäisevässä että varsinaisessa lastensuojelun työssä.

Vammaispalvelujen vastaava sosiaalityöntekijä ja ohjaajat (2) vastaavat 0-18 vuotiaiden vammaispalvelujen ja kehitysvammahuollon asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnista sekä asiakkaan tarvitsemien palvelujen kokonaisuuden suunnittelusta. He ovat päätösvastuussa asiakkaan oikeusturvan kannalta merkittävien palvelujen sekä laajojen tukitoimien myöntämisestä kuten esim. henkilökohtaisesta avusta, asunnon muutostöistä, omaishoidon tuesta, palveluasumisesta, kehitysvammaisten laitostuntoutuksesta ja kehitysvammapoliklinikan palveluista, tilapäishoidosta (perhehoito, sijaishoito) sekä myös harkinnanvaraisesta taloudellisesta tuesta vammasta aiheutuviin ylimääräisiin kustannuksiin (päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen tarvitavat välineet, koneet ja laitteet; ylimääräiset vaate- ja ravintokustannukset).

Sosiaalipäivystys vastaa ensisijaisesti äkilliseen lastensuojelutyön tarpeeseen virka-ajan ulkopuolella. Lisäksi asiakkaita ohjataan ja neuvotaan ja viranomaisia myös muiden sosiaalihuollon palveluiden käytössä. Sosiaalipäivystys toimii virka-ajan ulkopuolella arkisin klo 16.00–8.00 ja viikonloppuisin ympäri vuorokauden, yhteydenotto tapahtuu soittamalla hätäkeskukseen. Sosiaalipäivystykseen ohjattavia kriisitilanteita ovat mm. väkivaltatilanteet perheissä, äkillisen lastensuojelun tarpeen selvittäminen, onnettomuudet ja muut vaaratilanteet sekä lasten ja nuorten erityisvaikeudet. Sosiaalipäivystys toimii yhteistyössä Raahen Seudun hyvinvointikuntayhtymän kanssa ja päivystyksen hoitavat vuorollaan eri kuntien sosiaalityöntekijät. Sosiaalipäivystystä ollaan suunnittelemassa siirrettäväksi ympärivuorokautiseen terveydenhuollon päivystyksikköön (Raahen, Kalajoki, Kallio, Helmi, Selänne, Oulainen, Siikalatva)

Lastenvalvojan työ on tarkoitettu vanhemmille isyyden tunnustamisen vastaanottamisessa sekä erotilanteissa lasten huoltoon, tapaamisiin, elatukseen sekä yleiseen neuvontaan liittyen. Lastenvalvojan vastaanotolle voi varata ajan suoraan puhelimitse tai sähköpostitse. Lastenvalvojan työn tavoitteena on, että vanhemmuuteen ja eroon liittyvissä tilanteissa lapsen etu toteutuu. Työtehtäviin kuuluu ohjata, tukea ja auttaa vanhempia vanhemmuuteen liittyvissä asioissa, isyyden tunnustamisen vastaanottaminen, lasten huoltoja tapaamis- sekä elatussopimusten laatiminen yhdessä asiakkaiden kanssa sekä heidän avustaminen ja ohjaaminen asiassa tarvittaessa joko asiantuntija-avusteiseen huoltoriitasovitteluun tai oikeudelliseen prosessiin.

Aikuissosiaalityö tarjoaa yksinasuville ja perheille sosiaalityön palveluita. Aikuissosiaalityössä tehdään suunnitelmallista, tavoitteellista, pitkäjänteistä ja moniammatillista työtä. Tavoitteena on taloudellisen ja/tai sosiaalisen tuen ja palvelun tarpeessa olevien asiakkaiden kokonaisvaltaisen kuntoutumisen ja elämäntilanteen edistäminen. Keskeisessä osassa toimeentulotuen lisäksi ovat työllisyyttä edistävät palvelut (kuntouttava työtoiminta, TYP -toiminta) Aikuissosiaalityötä kehitetään koko ajan myös ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön suuntaan. Lapset puheeksi -toimintamallin avulla pyritään kartoittamaan lapsiperheiden tuen ja avun tarpeita jo varhaisessa vaiheessa, vahvistamaan perheiden vahvuuksia ja ottamalla puheeksi myös vaikeita arkielämän teemoja. Täydentävää ja ennaltaehkäisevää toimeentulotukea suunnataan yhä vahvemmin mm. lasten harrastustoiminnan tukemiseen.

3.3 Lastensuojelun asiakkaat

3.3.1 Avohuolto

Lastensuojelun avohuollon asiakkaana (0-20 vuotiaat) oli vuonna 2016 kunnassa noin 2,6 % ko. ikäluokasta THL:n tilaston mukaan. Naapurikunnissa (Raahe, Nivala, Oulainen) luku on ollut 4,1 – 6,1 välillä.

Merijärvellä vireille tulleet lastensuojeluasiat (hakemus, muu tiedoksi tulo) käsitellään lakisääteisen seitsemän arkipäivän kuluessa sekä palvelutarpeen arviot, jonka yhteydessä selvitetään lastensuojelun tarve, valmistuvat lastensuojelulaissa säädetyssä kolmen kuukauden määräajassa.

Lastensuojelun asiakasmäärän oletetaan tulevaisuudessa alenevan, ottaen huomioon lastensuojelulaissa ja sosiaalihuoltolaissa tapahtuneet muutokset. Lastensuojelun asiakkuus ei ala vielä palvelutarpeen arvioinnin aikana vaan lapsiperheelle voidaan ilman asiakkuutta järjestää samoja sosiaalipalveluja/tukitoimia kuin aikaisemmin lastensuojelulain nojalla (esim. tukihenkilö, perhetyö). Avohuollon tukitoimia ja sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja kunnan omana toimintana järjestää mm. Kalajoelle tuleva perhekeskus (perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu, perheneuvola, terapiapalvelut), lisäksi avohuollon tukitoimia ostetaan yksityisiltä palvelutuottajilta (kotiin järjestettävä perhekuntoutus, tehostettu perhetyö). Lastensuojelun asiakasmäärä on Merijärvellä ollut vuosittain 5- 12 välillä.

tunnusluvut	2016	2017
lastensuojeluilmoitusten määrä 0-17 v. vastaavan ikäisestä väestöstä	3,4 %	6,8 %

Lastensuojeluilmoitusten määrä on noussut ilmoitusvelvollisuuden muutoksen myötä huomattavasti. Jokainen ilmoitus käsitellään määräajan kuluessa ja siitä laaditaan palvelutarpeen arvio, jonka mukaan jatkotyöskentely etenee. Palvelutarpeen arviointi sisältää

- yhteenvedon asiakkaan tilanteesta ja sosiaalipalvelujen ja tuen tarpeesta

- sosiaalihuollon ammattihenkilön johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä
- asiakkaan mielipiteen ja näkemyksen palvelutarpeestaan
- asiakkaan ja työntekijän arvion omatyöntekijän tarpeesta

3.3.2 Lastensuojelun sijaishuolto

Merijärvellä ei ole viimeisen parin vuoden aikana ollut lastensuojelun sijaishuoltoa lainkaan. Perheille on pyritty viimeiseen asti tarjoamaan kotiin avohuollon tukitoimia lasten kasvatukseen. Kuluvan vuoden aikana on muutama sijoitus jouduttu tekemään avohuollon tukitoimien riittämättömyyden takia.

3.4 Merijärven lastensuojelutyön keskeiset tavoitteet

Keskeisenä toiminta-ajatuksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön, tasapuoliseen ja monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. Kaikissa toimissa on ensi sijassa otettava huomioon lapsen etu. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että lapsen mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan on mahdollista.

Sosiaalihuoltolaissa on säädetty, että erityistä tukea on annettava, jos lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Määrittely tarkoittaa käytännössä, että ehkäiseviä ja tukevia palveluja on mahdollista saada ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Sosiaalihuoltolain mukaan lapsille, nuorille ja lapsiperheille tulee olla tarjolla lapsiperheiden kotipalvelua, perhetyötä ja varhaista tukea kaikissa peruspalveluissa (mielenterveys- ja päihdepalvelut, neuvolat, kouluterveydenhuolto, oppilashuolto, järjestöjen palvelut ja vapaaehtoistoiminta, kuntien palvelut) ilman lastensuojelun asiakkuutta. Sosiaalitoimen tavoitteiden mukaisesti lapsiperheitä tuetaan oikea-aikaisesti ja palvelutarpeen mukaisesti kaikissa vastuualueen palveluissa. Panostetaan palveluohjaukseen, ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tukeen sekä puuttumiseen niin, että lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarve pienenee. Lastensuojelulain mukaisessa lastensuojelussa painopisteenä on edelleen avohuollon ensisijaisuus ja tukitoimien sekä verkosto- ja monialaisen yhteistyön kehittäminen yhdessä muiden lapsi- ja perhepalveluiden kanssa. Toimivat perhesosiaalityö ja lastensuojelun avohuolto vähentävät huostaanottojen ja sijaishuollon tarvetta, mikä näkyy tilastoissa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten hoitopäivien määrän vähenemisenä.

4. LAPSEN SUOJELUN KEHITTÄMISSUUNNITELMA VUOSILLE 2020 – 2025

Hallituksen Lape-kärkihankkeessa lastensuojelua kehitetään enemmän asiakaslähtöiseksi toiminnaksi. Kokonaisvaltaisia palveluja pyritään kehittämään niin

että ne ovat osana erityis- ja vaativan tason palveluita. Lastensuojelun työmuotoja kehitetään ja laatua vahvistetaan. Toiminta pyritään kehittämään enemmän moniammatillisen ja suhdeperustaisen sosiaalityön suuntaan. Systemistä toimintakulttuuria lastensuojelussa vahvistetaan. Lisäksi kehitetään tutkimukseen perustuvaa valtakunnallisesti organisoitua kehittämistyötä. Lastensuojelun kehittämistä tehdään tutkimusperustaisesti vuoropuhelussa maakuntien hankkeiden kanssa. Kehittämistyö tapahtuu tiiviissä yhteistyössä muiden LAPE-kehittämisosioiden kanssa.

Kalajoki tuottaa Merijärvelle isäntäkuntana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joten näihin laaditut tavoitteet ja kehittämissuunnitelmat pätevät myös Merijärven kuntaan.

TAVOITE 1.

Terveyskeskuksen A-osan uudisrakentamisen myötä huomioidaan tilan soveltuvuus uudenlaiseksi perhekeskukseksi.

TAVOITE 2

Järjestetään joka alakoululle koulutiimi, johon kuuluu kuraattori, psykologi, koulupsykykari ja terveydenhoitaja sekä perhetyöntekijä. Poissaolon portaat on otettu käyttöön syksystä 2018 lähtien.

TAVOITE 3

Otetaan Lapset puheeksi -toimintamalli käyttöön.

TAVOITE 4

Kehitetään 12-16 vuotiaiden nuorten mielenterveyspalvelujen saatavuutta palkkaamalla nuorten pariin psykiatrinen sairaanhoitaja/vahvistamalla nuorisopsykiatrin osuutta

TAVOITE 5

Otetaan käyttöön Arvoa asiakastyöhön -toimintakyvyn mittari, jolla voidaan mitata laatua ja työn vaikuttavuutta

TAVOITE 6

Kehitetään ja tehostetaan edelleen systeemisen mallin käyttöä Kalajoen ja Merijärven lasten ja perheiden palvelujen työssä

TAVOITE 7

Siirretään sosiaalipäivystys ympärivuorokautisen terveydenhuollon yksikön yhteyteen jonne palkataan omat sosiaalipäivystäjät

TAVOITE 8

Lisätään JOPO-opetusta, johon opettajien työpariksi tulee Kalajoen kaupungin perhetyöntekijä

TAVOITE 9

Kaikkiin lapsiin kohdistuvassa päätöksenteossa, kaikissa hallintokunnissa otetaan käyttöön Lapsivaikutusten arviointi. Mallin käyttöön järjestetään riittävä koulutus ja resurssointi.

4.1. Merijärven oman hyvinvointikoulun kehittäminen

Koivupuhdon koulun kehittäminen hyvinvointikouluksi on yksi tulevaisuuden kehittämiskohde. Pienen kunnan yhteisöllisyys, toisista välittäminen ja lasten sekä nuorten hyvän kasvun edellytysten tukeminen on kunnan strategian mukaista toimintaa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa korostetaan yhteisöllisyyden vaikutusta hyvinvointiin: yhteisöllisyys tarkoittaa, että kouluhyvinvoinnista ovat vastuussa kaikki koulu yhteisön jäsenet (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, 2013). Yhteisöllisyyden vahvistaminen ei poista yksilöllisen tuen tarvetta, mutta vahvalla yhteisöllisyydellä voi olla myönteisiä vaikutuksia oppilaiden hyvinvointiin ja tulevaisuuteen. Koulun toimintakulttuurissa erilaiset rakenteet ja käytännöt vaikuttavat koulu yhteisön hyvinvointiin, joten kouluissa on tärkeää pohtia, miten hyvinvointia edistävän yhteisöllisyyden toteutumiseen voidaan toimintakulttuurilla koulujen arjessa vaikuttaa. Koulu yhteisön toimiva vuorovaikutus ja oppilaiden osallistuminen koulun toimintoihin voivat tukea opiskelutaitoja ja suojata monilta ongelmilta. (Hyvinvointikoulu Rovaniemi)

Peruskoulujen arkeen on tärkeää sisällyttää toimintaa, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten elämäntaitoja ja osallisuutta

Hyvinvoinnin vuosikello on työkalu, joka ohjaa peruskoulujen monialaisen yhteisöllisen hyvinvointityön kokonaisuutta vuositasolla. Vuosikelloon sisältyvillä hyvän mielen tunneilla koko koulu harjoittelee kuukausittain vaihtuvien teemojen mukaisesti mielen hyvinvointiin, sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja elämänhallintaan liittyviä taitoja.

4.2. Varhaiskasvatuksen siirtäminen opetuspalveluihin

Kalajoen kaupunki isäntäkuntana vastaa Merijärven kunnan sosiaali- ja terveyshuollon palvelujen tuottamisesta. Merijärven kunnan maksuosuus määräytyy kunnan käyttämien palvelujen mukaisesti. Yhteistoiminnan järjestämisestä vastaa Kalajoen kaupungin perusturvalautakunta, johon Merijärven kunta on nimennyt edustajansa.

Toiminnan seurannasta vastaa Merijärven kunnanhallitus. Perusturvapalveluiden palvelualueet ovat hallinto, varhaiskasvatuspalvelut, terveyspalvelut ja hyvinvointipalvelut sekä ympäristöterveydenhuolto.

Sosiaali- ja terveysministeriön ohjausvastuulla lasten päivähoito oli osa sosiaalihuollon kokonaisuutta ja sosiaalihuoltolain (710/1982) 17 §:n mukainen sosiaalipalvelu, johon sosiaalihuoltolain ja lasten päivähoitolaista annetun lain ohella sovellettiin myös muuta sosiaalihuollon lainsäädäntöä, esimerkiksi asiakkaan asemaa, henkilöstön kelpoisuutta, asiakasmaksuja ja yksityistä päivähoitoa koskien. Kun lasten päivähoito siirtyi 1.1.2013 opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoitavaksi, päivähoito irrotettiin sosiaalihuollon kokonaisuudesta ja liitettiin osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Lasten päivähoito ei enää ole sosiaalihuoltolain tarkoittama sosiaalipalvelu.

Merijärvellä varhaiskasvatus siirretään Merijärven kunnan omaksi toiminnaksi sivistystoimen hallinnoimaksi 1.1.2020 alkaen. Rakenteilla olevan kunnan ensimmäinen päiväkotitoimitus otetaan käyttöön 1.8.2020. Sen jälkeen on tarjota lapsille varhaiskasvatusta päiväkodissa, ryhmäperhepäiväkodissa ja perhepäivähoidossa.

6. Seuranta ja arviointi

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman keskeiset painopisteet ja tavoitteet tulee sisällyttää kuntastrategiaan. Merijärven kunnalla on oma kuntastrategiansa ja tämän suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet kirjataan kunnan strategiaan sekä talousarviokirjaan. Näin suunnitelmaa voidaan seurata ja arvioida sen toteutumista.

”Lasten ja nuorten hyvinvointia ja lastensuojelua koskevaan suunnitelmaan kirjattuja aikaansaannoksia ja vaikutuksia seurataan ja arvioidaan yhteistyössä tavoitteellisesti ja säännöllisesti. On tärkeää, että lapset, nuoret ja vanhemmat voivat tuottaa tietoa omasta hyvinvoinnistaan ja tätä arki- ja kokemustietoa hyödynnetään toiminnan kehittämiseksi. Valtuusto arvioi vuosikertomuksessaan hyväksymiensä tavoitteiden toteutumista sekä tekee tarkastuslautakunnan lisäksi kokonaisarvioinnin vähintään valtuustokausittain. Eri toimialojen lasten ja nuorten hyvinvointityötä tukee laaja-alainen lasten ja nuorten asioiden yhteistyöryhmä, joka raportoi tuloksista valtuustolle. Lastensuojelusta vastaava kunnan toimielin seuraa ja arvioi sekä tekee tarpeen mukaisia päätöksiä lastensuojelun parantamiseksi.” (Roussu: Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. Opas lakisääteisen suunnitelman laadintaan. Osa 2. Suunnitelman seuranta ja arviointi.)

Toteuma annetaan kuntien valtuustoille tiedoksi vuosittain talousarviokäsittelyn yhteydessä. Suunnitelmaan tehdään laajempi päivitys tai se kirjoitetaan kokonaan uusiksi valtuustokausittain.

LÄHTEET

SOTKANet. Tilasto- ja indikaattoripankki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. www.sotkanet.fi

Tilastokeskus. Tilastotietokanta StatFin.

<http://www.tilastokeskus.fi/tup/tilastotietokannat/index.html>

Roussu: Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. Opas lakisääteisen suunnitelman laadintaan. Osa 2. Suunnitelman seuranta ja arviointi.

Rovaniemen kaupunki: Hyvinvoinnin vuosikello